

4. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

5. Попова С. М., Попова Л. М. Основні складові національної безпеки України / С. М. Попова, Л. М. Попова // Наше право. – 2013. - № 13. – С. 54-60.

Садівська Г.М.

*студентка групи ПР-31 юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н.З.*

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ОБВИНУВАЧЕНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

При здійсненні провадження у кримінальних справах важливе значення належить процесу забезпечення прав і свобод людини. Саме охорона прав та законних інтересів потерпілого та обвинуваченого, як центральних фігур кримінального процесу загалом та досудового слідства зокрема вимагає від правоохоронних органів прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень. Акт притягнення особи як обвинуваченого є одним із важливих рішень у кримінальному судочинстві, оскільки він визначає подальший статус особи щодо якої здійснюється кримінальне переслідування.

Метою дослідження є проаналізувати процесуальне становище обвинуваченого у кримінальному провадженні.

Інститут обвинуваченого у вітчизняному кримінальному процесі і його регламентація в КПК протягом останніх десятиліть привертають до себе увагу науковців, таких як: С.А. Альперта, Ю.М. Грошевого, В.О. Коновалової, Л.М. Карнеєвої, В.П. Шибіки, В.Т. Маляренка, В.М. Трофименка, Ю.В. Лисюка, М.Г. Моторигіної.

Відповідно до норм КПК України, а саме ст. 42 ч. 2, обвинувачений – це особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу. [1] В.Я. Тацій зазначає, що слід звернути увагу на те, що законодавець використовує терміни «обвинувачений» та «підсудний» як синоніми, що дозволяє констатувати їх рівнозначність, можливість використання у правозастосовній практиці як однакових [3, с.130].

Як і для усіх суб'єктів кримінального провадження для обвинуваченого характерним є те, що він:

- 1) бере участь у справі на підставах і в порядку, передбачених кримінально-процесуальним законом, за умови, що відсутні обставини, за яких закон виключає можливість їх участі у справі;
- 2) має визначені права та обов'язки;

- 3) вступає в процесуальні правовідносини;
- 4) несе відповідальність за невиконання своїх обов'язків або порушення прав інших учасників.

Притягнення як обвинуваченого відбувається у стадії досудового слідства, коли зібрані достатні докази, що вказують на вчинення злочину даною особою.

Частиною 3 ст. 42 КПК закріплено перелік процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, які в сукупності надають можливості здійснювати захист від підозри, обвинувачення. Зокрема слід зазначити такі права обвинуваченого:

- 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його обвинувачують;

- 2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, а також отримати їх роз'яснення. У такому випадку доцільно це зробити одним актом — скласти відповідно до вимог ст. 21 КПК України єдиний протокол — протокол роз'яснення обвинуваченому його процесуальних прав, і копію такого протоколу вручити обвинуваченому під розписку;

- 3) на першу вимогу мати захисника, на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; отримання правової допомоги захисника за рахунок держави. Порушення права обвинуваченого на захист у процесуальному аспекті може бути підставою для скасування вироку суду і повернення справи на додаткове розслідування, а в кримінальному аспекті — підставою притягнення винних посадових осіб до кримінальної відповідальності.

- 4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання; дане право регулюється ст. 63 КУ в якій йдеться про те, що ніхто не може примушуватись давати показання відносно самого себе і не несе відповідальності за відмову від давання показань стосовно самого себе [6, с.20].

- 5) давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

- 6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

- 7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування

- 8) право збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази обвинувачений здійснює: безпосередньо передаючи особі, у провадженні якої перебуває справа, речові докази, що є в його розпорядженні, сліди злочину, матеріали відеозапису, звукозапису, кінозйомки, фотознімки, інші матеріали технічного документування своєї діяльності, а також письмові документи та інші докази;

- 9) брати участь у проведенні процесуальних дій [1];

- 10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

- 11) застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь;

12) заявляти клопотання про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи слідчому, особі, яка провадить дізнання, прокурору, судді, присяжному засідателю, захиснику та секретарю судового засідання, якщо за будь-якими обставинами вони будуть зацікавленими в результаті справи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;

18) користуватися рідною мовою та, в разі необхідності, користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Варто також зазначити, щодо прав обвинуваченого належить і право на оскарження рішення суду у встановленому законом порядку, та знати про подані апеляційні та касаційні скарги.

Окрім кримінально-процесуальних прав у обвинуваченого існують також обов'язки. Відповідно до ст. 42 ч.7 обвинувачений повинен:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;

4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробачії, необхідну для підготовки досудової доповіді [1].

Обвинувачений не вважається винним, доки його вину не буде доведено в передбаченому законом порядку і встановлено що набрало законної сили вироком суду, це виражає основний правовий принцип – презумпція невинуватості.

Складно не помітити що КПК України передбачається більший спектр прав обвинуваченого, ніж обов'язків, на мою думку це зумовлено тим, що захист прав людини є найважливішим завданням держави, а також це впливає з одного з головних завдань кримінального процесу – викриття та покарання винних та недопустимості покарання невинних.

Отже, у даній роботі було з'ясовано процесуальний статус обвинуваченого у кримінальному провадженні, характерні риси обвинуваченого як учасника кримінального провадження, його основні процесуальні права та обов'язки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page2>

2. Моторигіна М. Г. Проблеми визначення моменту набуття підозрюваним статусу обвинуваченого / М. Г. Моторигіна // Вісник Харк. нац. унів. ім. В. Н. Каразіна. №1151. Серія «ПРАВО». - Випуск №19, 2015.

3. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А.Р. Туман та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г.Шило. - Х. : Пр; 2013.- 824 с.

4. Кримінальний процес [текст]: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д.П. Письменного. - К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544с.

5. Лисиченко В.К. Проблеми новації чинного кримінально-процесуального законодавства України та етапи його розвитку / В.К. Лисиченко // Концепція розвитку законодавства України: Матеріали науково-практичної конференції.– К., 1996.– С. 84.

6. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 5 лют. 2016 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ.). – К.: Паливода А.В., 2016. – 64 с.

Совтис Л.І.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к. ю. н., доцент, зав. кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н.З.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Досудове розслідування — це одна із найважливіших стадій кримінального процесу, сутність якої полягає в тому, що уповноваженими на те посадовими особами та органами держави у відповідних формах здійснюється суворо регламентована законом діяльність, спрямована на досягнення мети кримінального судочинства.

Слідство називається досудовим тому що при його провадженні не вирішується питання про винуватість особи, яку притягнуто до кримінальної відповідальності. Воно передує судовому слідству, яке проводить суд. Винуватим у вчиненні злочину може визнати тільки суд, але це не зменшує значення досудового слідства. Його якість і повнота є передумовою та необхідною складовою успішного розгляду справи судом. Якщо ця умова порушується і неповнота досудового слідства не може бути усунута у суді, то справа повертається судом для провадження додаткового розслідування.

На сьогодні дослідженням даної теми займалися такі вчені, як: Б.В. Асрієва, В.П. Ашитка, О.М. Бандурки, О.В. Бауліна, В.Н. Батищева, А.А. Вдасова, Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубинського, О.М. Ларіна, В.Т. Маляренка, О.Р. Михайленка, В.Т. Нора, Д.П. Письменного, М.А. Погорецького, Р.Ю. Савонюка, М.Є. Шумила, О.О. Юхно та ін.